

AZ ÚGYNEVEZETT GYŰLŐLET-BŰNCSELEKMÉNYEK BIZONYÍTÁSI PROBLÉMÁI

**Dr. Kovács Gyula – *A rendőrség és a kisebbségben élő társadalmi csoportok kapcsolata*
című konferencián elhangzott – előadásának szerkesztett változata**

Rendőrség Igazgatási Központ, Budapest, 2012. november 28.

AZ ELŐADÁS FELÉPÍTÉSE

- I. Köszöntő
 - II. A prezentációval összefüggő tájékoztató
 - III. A témához fűződő személyes kapcsolat indokolása
 - IV. Az előadás felépítésének az ismertetése. Az előadás
 - V. Befejezés
-

I. KÖSZÖNTŐ

Hölgyeim és Uraim! Tisztelt Közreműködők és Kedves Vendégeink!

Kérem, fogadják őszinte nagyrabecsülésemet!

Előljáróban szeretném megköszönni a szervezőknek a meghívást! Nem kevés nosztalgiával állok itt. A Rendőrség Igazgatási Központjának Auditóriumában előadóként legutóbb 2003 tavaszán tartottam munkatársaimnak tájékoztatót, a 2003. július 1-től hatályba lépő, akkor még új büntetőeljárás törvényről.

Köszönöm szépen a lehetőséget!

II. A PREZENTÁCIÓVAL ÖSSZEFÜGGŐ TÁJÉKOZTATÓ

Másodsorban szeretném jelezni, hogy a bemutató anyaga csak lazán kapcsolódik az előadás témájához.

A diasorok vázlatosan tartalmazzák a közösség tagja elleni erőszakkal – mint a legtipikusabb gyűlölet-bűncselekménnyel – kapcsolatos ismereteket. Jelesen a cselekmény büntetőjogi megítéléséről, a tényállás jogtechnikai felosztásáról, valamint a bizonyítandó tények köréről lesz szó. A bizonyítandó tények körét alapvetően az általános törvényi tényállás elemei köré cso-

portosítottam, de a kérdéses tényállási elemek mellett szerepeltettem az aktuális kriminalisztikai alap- és kiegészítő kérdéseket is.

Előadásomban viszont csak a közösség tagja elleni erőszak bizonyítási problémáira és egyéb anomáliáira koncentrálok (a 2011. május 7-től hatályos módosítással kapcsolatos aggályaimat sem rejtem véka alá), illetve röviden kitérek a bűncselekmény új Btk. szerinti, 2013. július 1-től hatályos szabályozására is.

Bízom benne, hogy ez a kettős figyelemmegosztás senkinek nem okoz majd problémát! Remélem, nekem sem!

III. A TÉMÁHOZ FÜZŐDŐ SZEMÉLYES KAPCSOLAT INDOKOLÁSA

Jelzem, hogy nem tartom magam az ügynevezett gyűlölet-bűncselekmények avatott (vagy felkent) szakértőjének, sőt általában szakértőnek sem. Az, hogy e témában publikáltam itt-ott, majdhogynem a véletlen műve volt.

Nyilvánvalóan felesleges Önöket emlékeztetnem arra, hogy egy nemzetközi jogvédő szervezet, az Amnesty International, 2010. november 10-én közzétette „*Erőszakos támadások a romák ellen Magyarországon*” című jelentését, amelyben – egyebek mellett – arra a megállapításra jutott, hogy a magyar hatóságok nem léptek fel hatékonyan a romák elleni erőszakkal szemben Magyarországon.

A jelentés megállapításait vizsgáló bizottság tagjaként – a bizottsági munkámmal szoros összefüggésben – 2011 áprilisában „*Néhány ajánlott kriminálmethodikai szempont az ügynevezett gyűlölet-bűncselekmények nyomozásához*” címmel készítettem egy kisebb terjedelmű tanulmányt. A Belügyminisztériumnak felterjesztett eredeti anyag a Rendőrség belső elektronikus kommunikációs hálózatán a mai napig olvasható, a kibővített változat pedig a Magyar Bűnüldöző tudományos-szakmai folyóirat 2011. évi 2. számában jelent meg. (Néhány lappéldányt magammal hoztam, tisztelettel ajánlom a figyelmükbe!)

Zárójelben jegyzem meg, hogy a közösség tagja elleni erőszak 2011. május 7-től hatályos módosítására, valamint a 2013. július 1-től hatályba lépő új Büntető Törvénykönyvre tekintettel, készüléfében van a kérdéses tanulmány továbbgondolt változata.

IV. A KÖZÖSSÉG TAGJA ELLENI ERŐSZAK BIZONYÍTÁSI PROBLÉMÁI – A BIZONYÍTANDÓ TÉNYEK KÖRE

4. 1. A közösség tagja elleni erőszak bizonyítási tárgyait alapvetően az elkövetési tárgy (a passzív alany), a tárgyi oldal elemei (az elkövetési magatartás, valamint az elkövetés módja, mint szituációs ismérv), az alany (általános alany) és az alanyi oldal (a bűnösség és a motívum) oldaláról közelítettem meg. A bizonyítandó tényállási elemek mellett ismertetem a kapcsolódó kriminalisztikai alap- és kiegészítő kérdéseket is.

A közösség tagja elleni erőszak vonatkozásában, *az objektív elemek körében a bizonyítás tárgyát képezi a bűncselekmény passzív alanya* (büntetőeljárás-jogi terminológiával élve: a sértett). Avatatlan szemlélődő úgy gondolná, hogy e deliktum passzív alanya csak az lehet, aki valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz, vagy a lakosság egyes csoportjaihoz *tény-*

legesen tartozik. Mivel azonban a felsorolt csoportokhoz tartozás mellett a vélt tartozás miatti bántalmazás és kényszerítés is tényállásszerű, ezért *a bűncselekmény passzív alanya* elméletileg bárki természetes személy lehet.

A passzív alany esetében a „*Kinek a sérelmére követték el?*” kérdést vizsgáljuk. E tényállási elem bizonyítása különösebb problémát nem okoz: erre – egyebek mellett – alkalmas lehet a sértett feljelentéséről vagy bejelentéséről, valamint a tanúként történő kihallgatásáról készült jegyzőkönyv. Noha e deliktum passzív alanya bárki természetes személy lehet, azonban a sértett öltözködése, magatartása, szokásai, egyéb, a külvilág számára érzékelhető verbális és nonverbális megnyilvánulásai, valamint nem utolsósorban antropológiai jellemzői, stb. a bizonyítás és a tényállás felderítése szempontjából nem elhanyagolható tényezők.

Ugyancsak *az objektív elemek körében, a tárgyi oldalon, a bizonyítás tárgyát képezi az elkövetési magatartás*, ami a közösség tagja elleni erőszak esetében csak és kizárólagosan tevással valósítható meg. Ilyen elkövetési magatartás

- *a bántalmazás és*
- *a kényszerítés.*

A bántalmazás alatt olyan személy elleni erőszakos cselekmény értendő, amely nem feltétlenül eredményez testi sérülést (pl. a passzív alany lökdösése, végtagjainak ráncigálása, de e körbe vonható a tetteges becsületsértés is). *A kényszerítés* csak akkor tényállásszerű elkövetési magatartás a bűncselekménynek, ha a törvényben meghatározott módon erőszakkal vagy fenyegetéssel valósul meg.

Az erőszaknak – a bántalmazáshoz hasonlóan – ugyancsak személy ellen kell irányulnia. *A fenyegetés* vonatkozásában a Btk. 138. §-ában írt fogalom-meghatározás az irányadó. Így tehát a Btk. alkalmazásában, eltérő rendelkezés hiányában fenyegetés: súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen. A bántalmazás, illetve az erőszak a passzív alany és az elkövető között közvetlen fizikai kapcsolatot feltételez. A fenyegetés viszont megvalósítható közvetett módon: távközlési eszköz vagy számítástechnikai berendezés igénybevételel szóban (pl. mobiltelefon, internetes telefon, stb.) vagy írásban (pl. telefax, SMS, E-mail, Windows Live Messenger, Skype, stb.), de hagyományos, postai levél kézbesítése útján is.

Az elkövetési magatartások vizsgálata során a „*Mi történt?*” kérdésen belül a „*Mit tett?*” felvetésre keressük a választ. Az erőszak és a fenyegetés esetében pedig azt firtatjuk, hogy az elkövető „*Hogyan?*” vagy „*Mi módon (milyen módszerrel)?*” valósította meg a bűncselekményt.

A bántalmazás és az erőszak bizonyítására alkalmas lehet például:

- a sértett feljelentéséről (bejelentéséről) felvett jegyzőkönyv vagy a sértett írásban előterjesztett feljelentése (bejelentése),
- a sértett és a szemtanúk vallomásairól készített jegyzőkönyvek,
- a térfelügyelő rendszerek vagy a biztonsági kamerák felvételei (itt jelentősége lehet a számítástechnikai rendszer útján rögzített adatok megőrzésére kötelezésnek, mint büntető-eljárás-jogi kényszerintézkedésnek),
- az orvosi látlelet és vélemény, illetve az igazságügyi orvos szakértői vélemény,
- a helyszíni szemlén felkutatott és összegyűjtött tárgyi bizonyítási eszközök, és nem utolsósorban

- a gyanúsított beismerő vallomása (ez utóbbinak csak akkor van jelentősége, ha a beismerő vallomás nem hamis).

A fenyegetés és a kényszerítés bizonyítására az előzőekben felsorolt bizonyítási eszközök, bizonyítási eljárások és kényszerintézkedések mutatis mutandis alkalmazhatók. A szóban megvalósított fenyegetés bizonyítása történhet még hangfelvétellel (különösen akkor, ha a fenyegetés távközlési eszköz vagy számítástechnikai berendezés igénybevételével történt). A levélben elkövetett fenyegetéskor a levél már önmagában tárgyi bizonyítási eszköz, de azon további nyomok (pl. ujjnyom) és anyagmaradványok (pl. elemi szál, biológiai anyagmaradvány) lehetségesek. Amennyiben a levelet kézzel írták, akkor – megfelelő összehasonlító minta esetén – igazságügyi írásszakértő kirendelésére is sor kerülhet.

Megjegyzendő, hogy a felsorolás korántsem teljes. A bizonyítás és a tényállás felderítése érdekében fogantatosított intézkedések és nyomozási cselekmények tárháza úgyszólván kimeríthetetlen. Azt, hogy mikor, melyik eljárási cselekmény hajtjuk végre, nagymértékben függ az elkövetés körülményeitől.

A közösség tagja elleni erőszak alapesetében az elkövetés helye, ideje és eszköze, mint nem szükségképpen ismérvek, nem szerepelnek. Úgy is mondhatnám, hogy ezek az esetleges tényállási elemek büntető anyagi jogi szempontokból irrelevánsak. Mégis, kriminalisztikai aspektusból vizsgálva, a kérdéses szituációs kritériumok a nyomozás során jelentőséggel bírnak.

Az elkövetés helyének (másképpen a helyszín) *ismerete* választ adhat arra a kérdésre, hogy a bűncselekmény nyomozására hatáskörrel rendelkező nyomozó hatóságok közül – az illetékeségi szempontokat figyelembe véve – az adott ügyben melyik fog eljárni. (Főszabály szerint a nyomozás lefolytatására az a nyomozó hatóság illetékes, amelynek illetékeségi területén a bűncselekményt – sorozat-bűncselekmények esetén a bűncselekmények többségét – elkövették.) *A helyszín* ismeretének hiányában helyszíni szemlét tartani képtelenség lenne (így lényeges bizonyítási eszközöktől fosztaná meg magát a nyomozó hatóság), valamint az elsődleges intézkedések körében az adatgyűjtés és a tanúkutatás is a bűncselekmény helyszínéhez kötött.

Amikor az elkövetés helyét, azaz a helyszínt vizsgáljuk, akkor a „*Hol történt?*” kérdésre keressük a feleletet. A közösség tagja elleni erőszak nyomozásakor erre a kérdésre elsődlegesen a sértettől, illetve a szemtanúktól kaphatunk megnyugtató választ. Természetesen a helyszíni szemle adatai, pontosabban a szemle során felkutatott és rögzített nyomok, anyagmaradványok és tárgyi bizonyítási eszközök (szakértői) vizsgálata, valamint a térfigyelő rendszerek és a biztonsági kamerák felvételei is választ adhatnak arra a kérdésre, hogy a közösség tagja elleni erőszakot hol követték el.

Az elkövetés ideje büntető anyagi jogi szempontból is fontos (gondoljunk csak az elévülés jogintézményére), de ennek a szituációs ismérvek egyfelől az adatgyűjtés és a tanúkutatás tervezésekor (az elsődleges intézkedéseket és a halasztást nem tűrő nyomozási cselekményeket követően az elkövetés helyszínén, az elkövetés időpontjában célszerű tanúkat kutatni), másfelől pedig az alibi ellenőrzésekor van különös jelentősége.

Az elkövetés idejének vizsgálatakor a „*Mikor történt?*” kérdést vesszük górcső alá. A válasz keresésekor nem csak a sértett és a tanúk vallomására hagyatkozhatunk: különösen bántalmazással történő elkövetéskor ellenőrizni kell a térfigyelő-rendszerek és a biztonsági kamerák felvételeit, sőt távközlési eszközön vagy számítástechnikai berendezésen keresztül fenyegetéssel megvalósított bűncselekmény nyomozásakor támpontul szolgálhatnak a cellainformáci-

ók, illetőleg az internetszolgáltatók által közölt adatok is. E tárgyban tehát bátran élhetünk a megkeresés jogintézményével.

Az elkövetés eszköze vonatkozásában a „*Mivel követték el?*” felvetésre adható meg a válasz. A közösség tagja elleni erőszak esetében az eszköz szintén fontos szerepet játszik, ugyanis kettős jelentőséggel bír: egyfelől a bűncselekmény elkövetésének vagy a bűncselekmény elkövetésével összefüggésben az elkövető nyomait hordozza; másfelől pedig önmagában véve is tárgyi bizonyítási eszköz.

Az elkövetés eszköze közvetett módon utalhat a tettes személyére és az elkövetés körülményeire. Az eszközön fellelhető nyomok és anyagmaradványok nemcsak a bűncselekmény megtörténtét valószínűsíthetik, hanem elvezethetnek a tettes személyéhez is.

Csak egy példa: a bántalmazás eszköze feltehetőleg egy henger alakú hosszúkás fémtárgy volt, amellyel az ismeretlen elkövető három alkalommal, közepes erővel fejbe ütötte a sértettet. A potenciális gyanúsított lakásán tartott házkutatás eredményeképpen a nyomozó hatóság lefoglalt egy feszítővasat és egy vaskereskedés által kiállított számlát. A számla a gyanúsított nevére szólt, és azon – egyebek mellett – egy olyan feszítővas szerepelt, amelynek paramétereire megegyeztek a lefoglalt tárgyi bizonyítási eszközzel.

A további nyomozás adatai alapján szakértői bizonyossággal megállapítást nyert, hogy a lefoglalt feszítővason rögzített ujjnyomok a gyanúsított ujjlenyomataival egyezők (igazságügyi daktiloszkópiai szakértői vélemény); a feszítővason lévő biológiai anyagmaradvány vér, mégpedig a sértett vére (igazságügyi genetikai szakértői vélemény); a feszítővason található elemi szálak pedig egy szürke gyapjuszövetből származnak (igazságügyi fizikai-kémiai szakértői vélemény).

A későbbiekben fény derült arra is, hogy az inkriminált szövetszálak a gyanúsított lakásán foganatosított megismételt házkutatáskor lefoglalt szürke gyapjúzakóból származnak (igazságügyi fizikai-kémiai szakértői vélemény). Mindezekon túlmenően az igazságügyi orvos szakértő nyilatkozata értelmében a passzív alany sérülései keletkezettek a lefoglalt feszítővastól. Ha ehhez hozzávesszük a sértett (és az esetleges szemtanú) vallomását, akkor bizvást állíthatjuk, hogy a kör bezárult. Megismételem: az elkövetés eszköze, valamint az eszközön fellelhető nyomok és anyagmaradványok nem csak a bűncselekmény megtörténtét valószínűsíthetik, hanem elvezethetnek a tettes személyéhez is. Ezért az elkövetés eszközét minden esetben keresni-kell kell, még akkor is, ha az eszközhasználat, mint módszer nem tényállási elem.

A fenyegetéssel megvalósított kényszerítés „*eszköze*” – mint arról az előzőekben a módszer-nél már szó esett – lehet távközlési eszköz vagy számítástechnikai berendezés. Itt már önmagában az is fontos bizonyíték, ha fény derül arra, hogy a kérdéses eszköz vagy berendezés az elkövetés időpontjában az eljárás alá vont birtokában volt. Tovább erősíti a megalapozott gyanút, amennyiben megállapítást nyer, hogy az eszközön és a berendezésen keresztül valaki (valószínűsíthetően a gyanúsított) kommunikált a sértettel. Azt, hogy az adatforgalom konkrétan mit tartalmazott, számítástechnikai és informatikai szakértő fogja megállapítani.

A tárgyi oldal elemeinek körében szót kell ejteni *az eredményről* is. Álláspontom szerint a közösség tagja elleni erőszak úgynevezett alaki (immateriális), másképpen fogalmazva: nem eredmény-bűncselekmény. Legalább is büntető anyagi jogi szempontokat figyelembe véve nem az. Jelezem, hogy e tárgyban megoszlanak a vélemények, de a rendelkezésre álló szűkös időkeret miatt erre most nem szeretnék kitérni.

Tehát megítélésem szerint, büntető anyagi jogi szempontból a közösség tagja elleni erőszak esetében az eredmény nem releváns, de a bizonyítás és a tényállás felderítése érdekében nem elhanyagolható annak vizsgálata, hogy a passzív alanyban az erőszakkal vagy a fenyegetéssel történő kényszerítés mit váltott ki. Ha ugyanis a sértett a kényszerítés hatására valamit tett, nem tett, vagy eltűrt, abból megalapozottan következtetni lehet a bűncselekmény megvalósulására (különösen igaz ez tevés esetén). A nyomozás eredményessége szempontjából ennek akkor van igen nagy jelentősége, ha ez a tevés vagy nem tevés, stb. a passzív alany érdekében homlokegyenest ellentétes (általában ez a tipikus). Amennyiben ez a tevés a külvilág számára észlelhető, vagy ennek a cselekvésnek látható nyomai vannak (Vigyázat! Ez ettől még nem minősül büntető anyagi jogi értelemben vett eredménynek!), ezt az eljárásjogi szabályoknak és a kriminalisztikai ajánlásoknak és módszereknek megfelelően rögzíteni kell. Természetesen ez esetben a bizonyítás tárgyát ki kell terjeszteni az elkövető kényszerítő magatartása és a sértett tevése, stb. közötti okozati összefüggésre is. Az okozati összefüggés meglétére megnyugtató módon leginkább a sértett adhat választ.

Ugyanez a helyzet abban az esetben, ha az erőszak következtében a sértett (passzív alany) sérülést szenvedett. Hogy ez eredmény lenne? Nem vitatom, csak hogy ez a sérülés *nem* a közösség tagja elleni erőszak, hanem a testi sértés (Btk. 170. §) eredménye. Nem mellesleg a testi sértést a közösség tagja elleni erőszakkal halmazatban meg kell állapítani.

A közösség tagja elleni erőszak alanya bárki lehet, aki az alannyá válás hármas feltételeinek megfelel: természetes, tizennegyedik életévét betöltött személy, aki legalább korlátozott beszámítási képességgel rendelkezik.

Az alany esetében a „*Ki, kivel, vagy kikkel (milyen elkövetői minőségben) követte el?*” kérdésre keressük a választ. A nyomozás kezdeti szakaszában azonban más a feladatunk akkor, ha az elkövető ismeretlen (ez az úgynevezett „*ügytől a személyig*” modell) és más a feladatunk abban az esetben, ha például a sértett az elkövetőt ismeri, nevét, lakcímét a nyomozó hatóság tudomására hozza (ez pedig az úgynevezett „*személytől az ügyig*” modell), vagy ha a tettet tetten érték, illetőleg egyéb módon beazonosítható.

Az elkövető személyével összefüggő szokásos (rutin) nyomozási cselekmények elvégzése mellett többletfeladatok is adódhatnak akkor, ha például az alany fiatalkorú, illetve fogva tartják, továbbá nem magyar állampolgár és/vagy a magyar nyelvet, illetőleg az eljárás nyelvét nem ismeri. (A felsorolás ez esetben sem teljes, a ténylegesen elvégzendő pluszfeladatokra most nem térek ki.)

Az alanyi oldal elemei körében, mint szükségképpeni ismérv, *a bizonyítás tárgyát képezi a bűnösség* (szándékosság vagy gondatlanság), *valamint* nem szükségképpeni (esetleges) ismérvként *a célzat és a motívum*. Ezzel elérkeztünk a közösség tagja elleni erőszak nyomozásnak legneuralgikusabb szakaszához.

A közösség tagja elleni erőszak csak szándékosan valósítható meg, azonban a szándékos bűnösség mellett a tettet az elkövetési magatartások tanúsításakor a sértett, másképpen a passzív alany valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása motiválja. Amennyiben ez a motívum hiányzik, illetve a büntetőeljárás során nem bizonyítható, a cselekmény más bűncselekmény megállapítására lesz alkalmas, de az sem kizárt, hogy semmilyen bűncselekmény elkövetése nem lesz megállapítható.

Hadd jegyezzem meg, hogy például önmagában az elkövető bűnügyi priusza (mondjuk gyűlölet-bűncselekmény miatti előző elítélése), korábbi rasszista, xenofób vagy homofób megnyilvánulásai, bizonyos csoporthoz, avagy csoportokhoz tartozása (pl. bőrféjűek, vagy az egyébként betiltott Magyar Gárda), továbbá a bántalmazás nyilvánvaló okának (pl. személyes sérelem) hiánya, legfeljebb „csak” a gyanú megalapozására lehet elegendő. Másképpen: ezek az információk mindössze arra lesznek alkalmasak, hogy orientálják, vagyis a „helyes útra tereljék” a nyomozó hatóságot.

A konkrét ügy nyomozása során a motívumra, mint az elkövető legbelsőbb tudattartalmára, csak a sértett és az elkövető (különösen az elkövető) személyével kapcsolatos tényezők részletes vizsgálatából, valamint az elkövetés körülményeiből tudunk megalapozott következtetéseket levonni. Ez utóbbi esetben jellemzően a tettes elkövetés előtti, elkövetés alatti és elkövetés utáni magatartása, de leginkább az e magatartásokhoz kapcsolódó verbális megnyilvánulásai szolgálhatnak támpontul. Ezek az inkriminált verbális megnyilvánulások a legfőbb bizonyítandó tények, amelyekre bizonyítékkul szolgálhat elsősorban a sértett tanúvallomása, más, akár szemtanú vallomása, valamint nem utolsósorban az elkövető beismerő vallomása. Bizonyító tényként vehető figyelembe például a szemtanú által mobiltelefon kamerájával készített felvétel, és sorolhatnám... Közvetett bizonyíték lehet például annak a személynek a tanúvallomása, akinek a tettes a későbbiek során elmesélte a bűncselekmény elkövetését, illetve annak okát, pontosabban a motivációt.

Nézzünk erre is egy példát: amennyiben egy öltözködése és hajviselete alapján bőrféjű fizimiskájú elkövető, mindenféle előzmény nélkül, látszólag teljesen indokolatlanul bántalmazza az autóbuzsmegállóban békésen várakozó, valamelyik célcsoportba tartozónak látszó sértettet, majd a bántalmazást követően szó nélkül eltávozik a helyszínről, az bőségesen elegendő ahhoz, hogy a nyomozó hatóság – testi sértés és/vagy garázdaság (megalapozott) gyanúja miatt – a büntetőeljárást megindítsa. A kérdés azonban az, hogy miképpen lesz ebből közösség tagja elleni erőszak megalapozott gyanúja? Hogyan lesz ebből vádemelés, sőt marasztaló (jogerős) bírói ítélet?

A kérdést nyitva hagyom, mivel itt és most a problémakörrel időhiány miatt nem áll módomban behatóbban foglalkozni. Ígérem, hogy az előzőekben említett, közösség tagja elleni erőszak nyomozásáról szóló továbbgondolt tanulmányban a témát kimerítő részletességgel fogom feldolgozni.

4.2. A bizonyítási problémák témakörhöz kapcsolódóan, a bűncselekmény súlyosabban minősített esetei közül kettőről:

- a riadalomkeltésre alkalmas, kihívóan közösségellenes magatartást tanúsítva, jelentős érdeksérelemt okozva, valamint
- a riadalomkeltésre alkalmas, kihívóan közösségellenes magatartást tanúsítva, a sértett sanyargatásával

történő elkövetésről szeretnék néhány gondolatot kifejteni.

Mindkét minősített eset a 2011. május 7-től hatályos (1a) bekezdéshez kapcsolódóan problematikus. Az elsőt a Btk. 174/B. § (2) bekezdésének c) pontja, a másodikat pedig a (2) bekezdés d) pontja rendeli büntetni.

Röviden: a riadalomkeltésre alkalmas, kihívóan közösségellenes magatartást tanúsítva, jelentős érdeksérelemt okozva történő elkövetés nem életszerű. A riadalomkeltésre alkalmas, kihí-

vóan közösségellenes magatartást tanúsítva, a sértett sanyargatásával történő elkövetés viszont – már bocsánat a kifejezésért – az úgynevezett „*elkövethetetlen bűncselekmények*” kategóriájába tartozik.

Nézzük részleteiben!

Az első minősített esetet az követi el, aki mással (praktikusan a sértettel) szemben valamely célcsoporthoz tartozása vagy vélt tartozása miatt, riadalomkeltésre alkalmas, kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, és ezzel jelentős érdeksérelmet okoz.

A kihívóan közösségellenesség a társadalmi vagy közösségi együttélési normákkal való nyílt szembeszegülést jelenti, a riadalom pedig a nemtetszés-nyilvánítás félelemmel vegyes (vagy félelemmel párosult) formája. A jelentős érdeksérelme társadalmi élettapasztalaton nyugvó bírói értékelés alapján mérhető, úgynevezett társadalmi típusú sértő eredmény.

Az előző meghatározásokat figyelembe véve, ilyen társadalmi típusú sértő eredmény okozása riadalomkeltésre alkalmas, kihívóan közösségellenes magatartás tanúsításával nehezen elképzelhető, de legalábbis határtalan fantáziára vall.

A második minősített esetnél a bűncselekmény alanya, a sértettel szemben valamely célcsoporthoz tartozása vagy vélt tartozása miatt tanúsított riadalomkeltésre alkalmas, kihívóan közösségellenes magatartását a sértett sanyargatásával követi el.

A sértett sanyargatásával történő elkövetés a sértett (passzív alany) meggyalázását, testi és/vagy lelki gyötrelmek okozását jelenti. Ha pedig testi gyötrelmekről van szó, akkor lényegében bántalmazásról beszélünk. Ez esetben viszont, nem kell túl nagy lelemény ahhoz, hogy belássuk: bántalmazással elkövetett közösség tagja elleni erőszakot [Btk. 174/B. § (1) bekezdése] kell megállapítani, vagyis ennek a minősített esetnek a megvalósulása fogalmilag kizárt.

Nem mellesleg jegyzem meg, hogy a riadalomkeltésre alkalmas, kihívóan közösségellenes magatartást egyébként sem egyszerű (mondhatni nagyon-nagyon nem az) a sértett sanyargatásával elkövetni.

Vajon mi történt itt? Meglátásom szerint egy törvényszerkesztési hibának lehetünk tanúi: célszerűbb lett volna a minősített eseteket a Btk. 174/B. § (1) és (1a) bekezdéseihez külön-külön rendelni. A jelentős érdeksérelme, mint társadalmi típusú sértő eredmény, valamint a sértett sanyargatása, mint elkövetési mód az (1a) bekezdés minősítő körülményeként értelemszerűen nem szerepelt volna. Nem minden él nélkül jegyzem meg, hogy a jelzett probléma a közösség tagja elleni erőszak új, 2013. július 1-től hatályos Btk. tényállásban is tetten érhető.

4.3. A közösség tagja elleni erőszak új Btk. (2012. évi C. törvény) szerinti szabályozása

A közösség tagja elleni erőszakot az új Btk. – az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekményeket tartalmazó – XXI. fejezetének 216. §-a nevesíti.

A tényállás jogtechnikai felosztása, a (súlyosabban) minősített esetek köre, valamint az előkészületi magatartások büntetendősége a korábbi szabályozáshoz képest nem, az alapeseti tényállások szövege pedig alig változott.

Szembetűnő különbség, hogy a két alapeset egymással helyet cserélt:

-
- a riadalomkeltésre alkalmas, kihívóan közösségellenes magatartás tanúsításával elkövethető közösség tagja elleni erőszakot a 216. § (1) bekezdése,
 - a bántalmazással, illetve erőszakkal vagy fenyegetéssel történő kényszerítéssel megvalósítható közösség tagja elleni erőszakot a 216. § (2) bekezdése szabályozza.

A jogalkotó mindkét alapeseti tényállásnál a lakosság egyes csoportjaihoz tartozás vagy vélt tartozás kapcsán példálózva megemlíti a fogyatékossgot, a nemi identitást és a szexuális irányultságot, valamint az (1) bekezdés törvényszövegét árnyaltabban fogalmazta meg.

Az (1) bekezdés büntetési tétele változatlan (büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés), viszont *a (2) bekezdés büntetési tétele öt évig terjedő szabadságvesztés helyett egytől öt évig terjedő szabadságvesztés.*

V. BEFEJEZÉS

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Az előadásom elején jeleztem, hogy nem tartom magam az úgynevezett gyűlöletbűncselekmények avatott szakértőjének.

Rendőri pályafutásom alatt (és később sem) adatott meg számomra a lehetőség, hogy egyvégtében egy szakterületen (pl. az élet elleni bűncselekmények nyomozása, illetve a vagyon elleni bűncselekmények, ezen belül, mondjuk a betöréses lopások nyomozása) tevékenykedjek. Sőt a hivatásos szolgálatban eltöltött időszak első negyedében járőrként, később körzeti megbízottként teljesítettem szolgálatot.

Túlzás nélkül állíthatom, hogy mire valamilyen szakterülethez konyítani kezdtem volna, addigra mindig más feladatok elvégzésével bíztak meg (praktikusan más szakterületre irányítottak), így aztán (mások szerint) sok mindenhez értek... És aki sok mindenhez ért, az igazándiból semmihez nem ért.

Mindezen fogyatékossgaim ellenére, különös tekintettel a rendelkezésemre álló viszonylag rövid időre is, a tőlem telhető módon megpróbáltam tisztességesen felkészülni, ami reményeim szerint, talán valamennyire sikerült.

Köszönöm, hogy meghallgattak!
